

VIJEĆE EUROPE
EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET PERIĆ PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 34499/06)

PRESUDA

STRASBOURG

27. ožujka 2008.

Ova će presuda postati konačnom pod okolnostima utvrđenim u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Perić protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

- g. C.L. ROZAKIS, *predsjednik*,
 - gđa N. VAJIĆ,
 - g. K. HAJIYEV,
 - g. D. SPIELMANN,
 - g. S.E. JEBENS,
 - g. G. MALINVERNI,
 - g. G. NICOLAU, *suci*,
 - i g. S. NIELSEN, *tajnik Odjela*,
- nakon vijećanja zatvorenog za javnost 6. ožujka 2008. godine donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Gđa Ilonka Perić („podnositeljica zahtjeva“) podnijela je 8. kolovoza 2006. zahtjev (broj 34499/06) protiv Republike Hrvatske Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencije“).

2. Podnositeljicu zahtjeva zastupao je g. M. Zrilić, odvjetnik iz Rijeke. Vladu Republike Hrvatske zastupala je gđa Š.Štažnik, zastupnica Vlade.

3. Dana 10. travnja 2007. Sud je odlučio dostaviti Vladi pritužbe podnositeljice zahtjeva u odnosu na pravo na pravično suđenje te je odlučio istovremeno ispitati dopuštenost i osnovanost zahtjeva, na temelju odredbi članka 29. stavka 3. Konvencije.

ČINJENICE**OKOLNOSTI SLUČAJA**

4. Podnositeljica zahtjeva je rođena 1919. godine i živi u Opatiji.

5. Dana 23. listopada 2002. podnositeljica zahtjeva je podnijela Općinskom sudu u Opatiji građansku tužbu protiv D.K. i J. K., tražeći raskid ugovora o doživotnom uzdržavanju. Priložila je kopiju dotičnog ugovora, sastavljenog 3. kolovoza 1993., s njegovim prilogom od 30. studenog 1999. Tuženi su prema odredbama ugovora bili obvezni brinuti o podnositeljici zahtjeva do njene smrti kako bi u cijelosti stekli njenu imovinu *post mortem*. Također je zahtijevala saslušanje svjedoka E.P. i Š.T. Tuženi su podnijeli račune mjesečnih troškova za uzdržavanje podnositeljice zahtjeva te tražili saslušanje četiri svjedoka.

6. Na saslušanju održanom 6. veljače 2003. godine Općinski sud je razmotrio dokaze stranaka te, u prisutnosti podnositeljičinog odvjetnika, sljedeće ročište zakazao za 17. ožujak 2003. godine. U međuvremenu odvjetnik podnositeljice se razbolio i morao je biti hospitaliziran zbog hitne operacije. Dana 11. ožujka 2003. godine poslao je faks Općinskom sudu u kojemu obavještava sud da neće moći prisustvovati ročištu zakazanom za 17. ožujka te da stoga traži odgodu ročišta. Međutim, Općinski sud je održao ročište i saslušao dvoje svjedoka, Lj. M. i Š. M., roditelje jednog od tuženih. Također je zakazao daljnje ročište za 23. travanj 2003. godine i odredio da se na tom ročištu imaju saslušati dvoje drugih svjedoka, isto u korist tuženih. Niti podnositeljica niti njen odvjetnik nisu bili obaviješteni o ročištu.

7. Odvjetnik podnositeljice se ipak odazvao na ročište jer je slučajno saznao za njega, a na Općinskom sudu u Opatiji bio je iz drugih razloga. Općinski sud je saslušao dvoje

svjedoka tuženih, A. A. i I. P., ali je odbio zahtjev odvjetnika da se sasluša još drugih pet svjedoka. Relevantni dijelovi zapisnika sa saslušanja su sljedeći:

„Odvjetnik tužiteljice traži da sud sasluša kao svjedoke susjede podnositeljice, M. C., S. R., V. G., N. I. i N. Z., na okolnost svakodnevnog života podnositeljice i njegu što je primila od njih u posljednje dvije godine, pogotovo u razdoblju četiri mjeseca nakon njezinog puštanja iz bolnice, kada je bila nepokretna.

...

Odvjetnik tužiteljice povlači svoj zahtjev da se kao svjedok pozove E. P., budući, prema tužiteljici, ta se osoba nije u mogućnosti odazvati na ročište.

Sud donosi rješenje da se neće saslušati svjedoci Š. T., E. P., M. C., S. R., V. G., N. I. i N. Z. te da je dokazni postupak završen.“

Općinski sud je nastavio s postupkom i donio presudu kojom se odbija zahtjev podnositeljice. Relevantni dijelovi presude su sljedeći:

„S obzirom na navedeno, sud smatra da je činjenično stanje u potpunosti utvrđeno na temelju iskaza stranaka i pogotovo s obzirom na ugovor o doživotnom uzdržavanju i priložene račune kojima se potvrđuje uplata. Iz tog razloga sud je odbio prijedlog tužiteljice da se saslušaju svjedoci, budući se radi o osobama koje sudu ne bi mogle reći ništa što bi moglo utjecati na donošenje drugačije presude jer su oni podnositeljici, zbog njene dobi, svakodnevno pomagali. Upravo zato sud se nije oslanjao na iskaze svjedoka Lj. M., Š. M. i A. A.“

8. Dana 10. prosinca 2003. godine Županijski sud u Rijeci je odbacio žalbu podnositeljice.

9. Dana 12. veljače 2004. godine podnositeljica je podnijela ustavnu tužbu navodeći, između ostalog, da je povrijeđeno njeno pravo na pravično suđenje, budući je ročište od 17. ožujka 2003. godine održano usprkos činjenici da se njen odvjetnik uredno ispričao jer je imao zakazanu operaciju te da stoga ona nije bila u mogućnosti ispitati dvoje svjedoka. Nadalje, niti ona niti njen odvjetnik nisu bili obaviješteni o ročištu zakazanom za 23. travanj 2003. godine. Iako je njen odvjetnik uspio doći, jer je za zakazano ročište slučajno saznao tog dana, nije se imao vremena pripremiti za ispitivanje dodatnih dvoje svjedoka. Stoga podnositeljica nije bila u mogućnosti ispitati niti jednog od četiri svjedoka na strani tuženih. Konačno, prigovorila je i da je Općinski sud u Opatiji odbio saslušanje svih sedam svjedoka koje je ona predložila. Dana 21. lipnja 2006. godine Ustavni sud Republike Hrvatske je odbio tužbu podnositeljice kao neosnovanu.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. KONVENCIJE

10. Podnositeljica se žalila da je građanski postupak pokrenut po njenoj tužbi bio nepravičan te se pozvala na članak 6. Konvencije, koji glasi:

„U ostvarivanju svojih građanskih prava i obveza..., svatko ima pravo na pravično...suđenje...pred...sudom...“

11. Vlada je sporila taj argument.

A. Dopusštenost

12. Sud je utvrdio kako ovaj zahtjev nije očito neosnovan u smislu članka 35. Konvencije. Također nije nedopusšten ni po nekoj drugoj osnovi pa se stoga mora uzeti da je dopušten.

B. Osnovanost

13. Podnositeljica je tvrdila da je u građanskom postupku, pokrenutom po njenoj tužbi, Općinski sud u Opatiji odbio saslušati i jednog od njezinih šest svjedoka, dok, s druge strane, saslušao četiri svjedoka koje su predložili tuženici. Dalje je tvrdila da joj je bilo onemogućeno ispitati dvoje svjedoka, Lj. M. i Š. M., koji su bili pozvani u korist tuženih, te također da nije bila primjereno zastupana na ročištu održanom 23. travnja 2003. godine, budući je njezin odvjetnik o ročištu bio obaviješten tek na dan kad se ono trebalo održati pa se stoga nije mogao propisno pripremiti za njihovo ispitivanje.

14. Vlada je tvrdila kako je podnositeljica imala pravično suđenje, naglašavajući da je parnični sud prihvatio sljedeće prijedloge dokaza podnositeljice: njezino svjedočenje i kopiju ugovora o doživotnom uzdržavanju s priložima; dok je od strane tuženika sud prihvatio prijedlog da se saslušaju četiri svjedoka i spisu prilože računi kojima se potvrđuje plaćanje mjesečnih iznosa na ime uzdržavanja podnositeljice. Vlada je također tvrdila kako mjerodavno domaće pravo ovlašćuje parnični sud da sam odluči koji će se dokazi izvesti, a koji ne. U konkretnom postupku, parnični sud je utvrdio činjenice na temelju iskaza stranaka i priloženih dokumenata. Stoga i nije bilo potrebe saslušavati svjedoke koje je predložila podnositeljica. Štoviše, parnični sud je detaljno obrazložio svoje odbijanje daljnjih dokaznih prijedloga.

15. Što se tiče tvrdnje podnositeljice kako nije bila u mogućnosti ispitati dvoje svjedoka, konkretno Lj. M. i Š. M., roditelje drugog tuženika, Vlada je tvrdila kako je parnični sud ionako izrijekom potvrdio kako svoju odluku nije utemeljio na iskazima tih svjedoka.

16. Što se tiče navoda podnositeljice kako ni ona niti njezin odvjetnik nisu bili propisno obaviješteni o ročištu održanom 23. travnja 2003. godine, Vlada je istaknula kako je odvjetnik podnositeljice ipak bio prisutan na ročištu, ispitivao svjedoke i tražio da se ispita dodatnih pet svjedoka, što pokazuje kako je na tom ročištu podnositeljica ipak bila dovoljno i primjereno zastupana.

17. Sud ističe da članak 6. Konvencije, koji jamči pravo na pravično suđenje, ne postavlja nikakva pravila o tome koje bi dokazne prijedloge sud trebao u konkretnom slučaju prihvatiti odnosno na koji način bi trebao ocjenjivati dokaze, već ova pitanja regulira nacionalno pravo i nacionalni sudovi (vidi *Schenk v. Switzerland*, presuda od 12. srpnja 1988. godine, Serija A br. 140, p. 29, 45-45, i *Garcia Ruiz v. Spain* [GC] br. 30544/96, ECHR 1999-I, 28). Slično tome, zadaća je u prvom redu nacionalnih vlasti, osobito sudova, interpretirati domaće pravo, pa Sud stoga neće interpretacije nacionalnih sudova zamjenjivati vlastitim, sve dok ne postoji arbitrarnost. To načelo vrijedi, između ostalog, i na primjenu postupovnih pravila koja se tiču svjedoka koje predlože stranke (vidi *Tamminen v. Finland*, br. 40847/98, 38, 15 lipnja 2004). S tim u vezi, Sud nadalje ponovno ističe da nije na njemu da utvrđuje činjenice umjesto nacionalnih sudova. Međutim, prema sudskoj praksi Suda, zahtjevi pravičnosti postupka uključuju način predlaganja i prihvaćanja dokaza. Zadaća je Suda ispitati je li postupak kao cjelina bio pravičan u smislu članka 6. Konvencije, uključujući način predlaganja i prihvaćanja dokaza. (vidi, *inter alia*, *Dombo Beheer B.V. protiv Nizozemske*, presuda od 27. prosinca 1993. , serija A br.274, str.18, 19, par.31).

18. Zahtjevi obuhvaćeni konceptom pravičnog saslušanja nisu nužno identični u predmetima koji se odnose na građanska prava i dužnosti, i u predmetima u kojima se

odlučuje o kaznenoj odgovornosti. Ovu tvrdnju potvrđuje odsutnost detaljnih odredbi poput paragrafa 2. i 3. članka 6. u odnosu na drugu skupinu predmeta. Stoga, iako su te odredbe relevantne izvan okvira kaznenog prava (vidi, *mutatis mutandis*, *Albert i Le Compte protiv Belgije*, presuda od 10. veljače 1983, serija A, br.58, str. 20, par. 39.), države stranke vodeći građanske postupke imaju veću slobodu djelovanja nego kad odlučuju u kaznenim predmetima (vidi *Pitkanen protiv Finske*, br. 30508/96, par. 59, 9. ožujak 2004.).

19. Ipak, iz sudske prakse Suda izviru određena načela koja se odnose na saslušanje stranaka u predmetima koji obuhvaćaju građanska prava i dužnosti. Za ovaj je predmet najznačajnije jasno istaknuti da se načelo jednakosti oružja, u smislu pravične ravnoteže među strankama, odnosi kako na kazneni tako i na građanski postupak (vidi *Feldbrugge protiv Nizozemske*, presuda od 29. svibnja 1986., serija A, br.99, str. 17, par.44, i *Dombo Beheer*, citiran gore, str.19, par. 13). S time u vezi, Sud smatra da načelo jednakosti oružja u kontekstu građanske parnice između privatnih stranaka nužno obuhvaća razumnu mogućnost obaju stranaka da izlože činjenice i podupru ih svojim dokazima, u takvim uvjetima koji niti jednu od stranaka ne stavljaju u bitno lošiji položaj u odnosu na suprotnu stranku. Na nacionalnim je vlastima da osiguraju u svakom pojedinačnom slučaju ispunjenje tih zahtjeva (vidi *Dombo Beheer*, citiran gore, str. 19, par. 33).

20. U ovom predmetu, Sud primjećuje da je podnositeljica zahtjeva isprva, prilikom podnošenja građanske tužbe, predložila saslušanje dvaju svjedoka, E.P. i Š.T. Kasnije, na ročištu održanom 23. travnja 2003., podnositeljica je povukla svoj dokazni prijedlog u odnosu na E.P. te predložila saslušanje još pet svjedoka, M.C., S.R., V.G., N.I., i N.Z. Izjavila je da se važnost njenih dokaznih prijedloga sastoji u njihovoj mogućnosti da pruže informacije u pogledu njege koju su joj pružile druge osobe, pored tuženih, koji su preuzeli obvezu njegovati podnositeljicu kako bi stekli njenu imovinu *post mortem*. Stoga bi iskazi tih svjedoka, prema mišljenju podnositeljice, pokazali da su tuženi propustili pružiti joj primjerenu njegu i stoga propustili ispuniti svoje ugovorne obveze, što je pak temelj podnositeljici zahtjeva za traženje raskida spornog ugovora.

21. U odnosu na razloge odbijanja dokaznih prijedloga koje je predložila podnositeljica zahtjeva, koje su iznijeli domaći sudovi, Sud primjećuje da unatoč postojanju određene slobode prosudbe u odabiru argumenata u konkretnom predmetu i prihvaćanju dokaznih prijedloga u prilog navoda stranaka, sud je dužan opravdati svoje postupanje putem obrazloženja razloga za svoje odluke (vidi *Suominen v. Finland*, br. 37801/97, 36, 1. srpnja 2003.).

22. U dotičnom slučaju Općinski sud u Opatiji je odbio saslušati dodatnih 6 svjedoka koje je predložila podnositeljica zato jer je smatrao da je činjenično stanje u tom slučaju već dovoljno utvrđeno iskazima stranaka i priloženim dokumentima, ugovorom po doživotnom uzdržavanju i njegovim priložima te računima o uplatama koje su tuženici primili od podnositeljice. S tim u vezi, Sud je utvrdio kako je spomenuti ugovor, zajedno s priložima, priložila sama podnositeljica u privitku svoje tužbe koju je podnijela 23. listopada 2002. godine. Račune o uplatama su tuženici priložili na početku suđenja, a stranke su saslušane na ročištu održanom 6. veljače 2003. godine.

23. Stoga je, prema obrazloženju Općinskog suda u Opatiji, činjenično stanje bilo utvrđeno već 6. veljače 2003. godine, pa je to bio jedini razlog zašto je sud odbio daljnje dokazne prijedloge podnositeljice. Međutim, Sud je primijetio kako su na strani tuženika i nakon toga saslušana dodatna četiri svjedoka: na ročištu održanom 17. ožujka 2003. godine, na kojemu nisu bili prisutni niti podnositeljica niti njen odvjetnik, saslušani su Lj. M. i Š. M., roditelji jednog od tuženih, dok su na ročištu od 23. travnja 2003. godine saslušani još i R. P. i A. A.

24. Sud je utvrdio da je Općinski sud u Opatiji stoga, s jedne strane, odbio saslušati ijednog od šest svjedoka koje je predložila podnositeljica dok je, s druge strane, saslušao još četiri svjedoka koje su predložili tuženi, iako je, po vlastitom navodu, činjenično stanje do tad

već bilo utvrđeno. S tim u vezi, Sud je utvrdio kako, iako nije njegov zadatak preispitivati diskrecijsku ocjenu suda o tome koje će se dokazi izvesti, u ovom slučaju odbijanje dokaznih prijedloga podnositeljice nije bilo u skladu s jednakošću oružja, kao jednom od zahtjeva koncepta pravičnog suđenja (vidi *Eskbatani v. Sweden*, presuda od 26. svibnja 1988., Serija A br. 134, st. 14, t. 30), te kako posebnu važnost valja posvetiti povećanju senzibiliteta javnosti na poštenu distribuciju pravde (vidi *Borgers v. Belgium*, presuda od 30. listopada 1991., Serija A br. 214-B, st. 31, t. 24).

25. Imajući na umu navedena razmatranja, Sud je utvrdio kako podnositeljica u ovom slučaju nije imala pravično suđenje utoliko što je sud odbio saslušati ijednog od šest svjedoka koje je podnositeljica predložila na način koji je proturječan argumentima kojima je taj isti sud ipak dopustio saslušanje dodatna četiri svjedoka tuženih.

Stoga je došlo do povrede članka 6.

26. U vidu dosadašnjih utvrđenja Sud ne nalazi potrebnim ispitati ostale zahtjeve podnositeljice koji se odnose na pravičnost postupka.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 13. KONVENCIJE

27. Podnositeljica se žalila da nije postojao djelotvoran pravni lijek u odnosu na povredu članka 6. Pozvala se na članak 13. Konvencije koji glasi:

„Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.“

28. Sud je utvrdio kako je podnositeljica uložila žalbu protiv prvostupanjske presude te podnijela i ustavnu tužbu u kojima je izložila iste prigovore koje je i iznijela pred Sudom. Činjenica da su i žalba i ustavna tužba za podnositeljicu bile neuspješne, ne čini ih nedjelotvornima u smislu zahtjeva što ih postavlja članak 13. Konvencije.

29. Iz toga proizlazi da je taj prigovor podnositeljice očito neosnovan te stoga mora biti odbačen u skladu s člankom 35. st. 3. i 4. Konvencije.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

30. Članak 41. Konvencije glasi:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.“

A. Šteta

31. Podnositeljica je tražila 100,000 kuna na ime nematerijalne štete.

32. Vlada je tvrdila da je taj iznos pretjeran i neutemeljen te da ne postoji uzročna veza između povreda na koje se podnositeljica žalila i njezinih financijskih očekivanja.

33. Sud ne može pretpostavljati kakav bi bio konačan ishod postupka da nije došlo do povrede članka 6. pa se stoga dodjeljivanje pravične naknade može temeljiti samo na činjenici da podnositeljica nije imala sva jamstva predviđena navedenim člankom. Prihvaćajući činjenicu da je nedostatak takvih jamstava podnositeljici prouzročio nematerijalnu štetu koju

ne može popraviti samo konstatiranje povrede, Sud joj je na ime nematerijalne štete odlučio dosuditi 2,000 EUR.

B. Troškovi i izdaci

34. Podnositeljica je također tražila 4,392 kune na ime troškova i izdataka učinjenih pred domaćim sudovima te 13,505 kuna na ime onih učinjenih pred Europskim sudom.

35. Vlada se nije izjašnjavala o tom zahtjevu.

36. S obzirom na praksu Suda, podnositeljica zahtjeva ima pravo na naknadu svojih troškova i izdataka samo ukoliko je dokazala da su oni stvarno i nužno nastali i da su bili razumni s obzirom na količinu. U ovom slučaju, imajući u vidu dostupne podatke i navedeni kriterij, Sud je odbio zahtjev podnositeljice za naknadom troškova pred domaćim tijelima te je podnositeljici dosudio 1,800 EUR na ime troškova i izdataka pred Sudom.

C. Zatezne kamate

37. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *proglašava* zahtjev podnositeljice u odnosu na njeno pravo na pravično suđenje dopuštenim, a ostatak zahtjeva nedopuštenim;
2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije;
3. *presuđuje*
 - (a) da tužena država podnositeljici zahtjeva treba, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti slijedeći iznos koji treba pretvoriti u nacionalnu valutu tužene države prema tečaju važećem na dan namirenja:
 - (i) 2,000 EUR (dvije tisuće eura) na ime nematerijalne štete;
 - (ii) 1,800 EUR (tisuću osamsto eura) na ime troškova i izdataka;
 - (iii) svaki porez koji bi mogao biti zaračunat na te iznose;
 - (b) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;
4. *odbija* ostatak zahtjeva podnositeljice zahtjeva za pravičnom naknadom.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 27. ožujka 2008. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren NIELSEN
tajnik Odjela

Christos ROZAKIS
Predsjednik